

આ પીઓછો કે લોહી ?

પ્રકાશક,

ડાહ્યાભાઈ બાબરભાઈ પટેલ.

રત્ન દિપક—નવીઆદ.

કિંમત ૫૦૦૦.

તૃતીયાવૃત્તિ.

શ્રી ભારત આર્ટ પ્રીન્ટીંગ વર્ક્સ લીમીટેડમાં

કનૈયાલાલ મણીલાલ જાનીએ છાપ્યું.

રીઝીરેડ—અમદાવાદ.

કિંમત એક પસા.

C-2024

ચહાનો પ્યાલો કે રક્તનો ?

મણિલાલે ઓરીસગાંધી આવતા ડાહીગવરીને કહ્યું કેમ:-આર્યો હજી કાંઈ ચહા બાનું ટેકાણું નથી ?

ડાહીગવરી—કુવામાં પડી એ ચહા, મારે તો હવે એ ધરમાંજ ન જોઈએ.

મણિલાલ—તે દિવસે આપણે કશામાં વાંચેલું કે ચહાથી શરીરને નુકશાન પહોંચે છે, પણ ટેવ પડી તેનું શું કરીએ ?

ડાહીગવરી—પણ શું લોહી પીવાની ટેવ ?

મણિલાલ—લોહી કેમ કરીને કહેવાય ?

“ડાહીગવરી—તો જ્યો, વાંચો, આ આન્ડ્રેજ “વૈદ્યકપદ” માં આવેલો લેખ.

મણિલાલે તે લેખ વાંચ્યો તો નીચે પ્રમાણે હતો.

“કેમ ચહાથી ટેવાયેલા વાંચક ! આવે છે કાંઈ વિચાર ! ગાંધીજી સુચવે છે તેમ ઘડતે ખુબ શેષી ખાંડીને કરેલું ચુરણ ચહાને બદલે વાપરી દેશી ખંડ નાંખીને પીવાય તો ન ચાલે ? આ પણ એ ટેવ ન છોડી શકે તેને મારેજ છે. બાકી તો હું પાણી અમરચુ પણ આંતરડાને નખળાં પાડવાનું છે.

“આ હતભાગી હિન્દ ! તે વિદેશીઓની નકલ કરવાની નખળા પ્રકૃતિની એટલી હદે ઓળંગી છે કે તેનો અટકાવ કરતાં, ઘણો વિલંબ લાગશે. વિદેશીઓની નીતિરીતિની નકલે કરવામાં સિર્વિષ દેશી મગને એટલી હદે ઉપર ગયાં છે કે તે સ્વાત્મા

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૌપીરાબિદ વિભાગ]

અનુક્રમાંક ૫૨૦૫ વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ યા. પા. ૨૦. ૬૩૩ ૬૦૨૧?

વિષય સ્ત્ર : ૪.૩ સ્ત્ર ૪૫૪

ગિમાન, દેશભમાન, આત્મ ગૌરવ સર્વને છેક જીલી ગયા છે.

“ચાહ જેવી એક હુદ ચીજે આપણને નિર્લજ્જ બનાવ્યા છે, તે ઝેરી છે અને કોઇ પણ રીતે શાયદાકારક નથી એમ જાણ્યા છતાં આપણે હોંશી હોંસે તે પીએ છીએ; એટલુંજ નહીં પણ આપણી બુદ્ધિહિનતાનું પ્રદર્શન એટલે સુધી ખુદલું કરીએ છીએ કે છેવટે તેને સ્વદેશી અને બહિષ્કારના મેળાવડાઓ અને મંડળીઓ જમાવે છે તે બધુઓ પણ ત્યાં આ ચાહની “ટીપાટી” આપે છે !

“જો ભારત વર્ષને ચાહનું બહેનું (જીવ) ન વળગ્યું હોત તો વિદેશી ખાંડ ચાટલી બધી પ્રચલીત થાત નહીં. ખંડે જોતાં ખાંડની મુખ્ય વપરાસ આ ડાકણી ચાહનેજ આભારી છે. એ રીતે ચાહે આપણાં ખીરસા ઉપર જળરો બોળે નાંખ્યો છે અને ધર્મથી વિમુખ કર્યા છે તે વાત સમજ્યા પછી ચાહને સ્વદેશી કહીને વધાવી લેવી. તે શું ચરમ ભરેલું નથી ?

આટલેથીજ ચાહની ખરાબી પૂર્ણ થતી નથી, ચાહ હિંદુસ્તાનમાં પાકે છે એ વાત ખરી છે; પણ તેના ખેડૂતો કાણ છે ? તે ચાહ કેવી રીતે પકવવામાં આવે છે ? કોના લોહીના ભોગે કાણ પૈસા મેળવે છે ? અને એવી રીતે થતા માતખર બગીચા વાળાઓની નીચતા કેટલી હદ સુધી પહોંચી છે, તેનો ચાહના વાપરનારાઓએ અને સ્વદેશી ચીજ તરીકે ચાહનાં વખાણ કરનારાઓએ કદી વિચાર કર્યો છે ?

“સુસાદર” નામના માસિકનો સને ૧૯૦૬ ના સપ્ટેમ્બરના અંકનો એક લેખ અમે તમને ભેટ કરીએ છીએ તે લેખ નીચે છે :

“ચાહ બનાવવાના બગીચા આસામ નીલગિરી જેવા પ્રદે-
 શોમાં ધણા છે તે બગીચાના માલીકો લગભગ સધળા અંગ્રેજોજ છે.
 આ ચાહ ઉગાડવા ઉછેરવાના અને તેને તૈયાર કરવાનાં કામ ઉપર
 જે મજુરો છે તે સધળા હીંદી મજુરોજ છે. તે મજુરોની સખ
 મહેનતવડે કરોડો રૂપીઆનો નફો મળે છે; પરંતુ જ્યારે એ ચાહ
 પાછળ મહેનત કરનાર કુલીનમજુરોની સ્થિતિ ત્યાં જઈ જોવામાં
 આવે છે ત્યારે તેમની એટલી બધી દયા આવે છે કે આ મજુરો
 આવા દુઃખમાંથી ક્યારે છુટે? જીવતા જીવોને પૃથ્વી ઉપરજ નરકજ
 ચાહના ભોગવવાની હોય તો તે આ આસામના ચાહના બગીચાના
 મજુરોના નસીબમાંજ છે ! આ મજુરોને હંમેશાં ચરદીવાળી ને
 ગંદી જગ્યામાં રહેવું પડે છે, તેમને ખાવા માટે એવા ખરાબ ચોખા
 મળે છે કે તેમનું પેટ હંમેશાં દુખાવજ કરે છે. આપુ હલકું બનાવ
 ખાવા છતાં તેઓને રોજ કેટલું કામ કરવું પડે છે તે તપાસીએ
 પુરૂષોને ૨૫૦ હાથ લાંબી અને ૧૬ હાથ પહોળી જમીન કે.દાળીવડે
 ખોદવી પડે છે, સ્ત્રી મજુરોને ૧૬૦ હાથ લાંબી અને ૧૨ હાથ
 પહોળી જમીન નિત્ય ખોદવી પડે છે, ચાહના પાંદડાં તાડવાના હોય
 ત્યારે દરેકને દરરોજ ૧૨ રતલ પાંદડાં મેળવવા પડે છે. આટલીબધી
 મહેનત કરવાં છતાં મજુરોને પગાર શું મળે છે ? પુરૂષોને દરમહીને
 પાંચ રૂપીઆ અને સ્ત્રીઓને ચાર રૂપીઆ ખોરાકના પૈસા આ પ-
 ગારમાંથી કાપી લેવામાં આવે છે ! દરરોજ આટલું કામ ગમે તેવા
 મજબુત મજુરથી થવું અશક્ય છે, છતાં તે તેમને ફરજિયાત
 કરવું પડે છે, ધણા મજુરો આટલું કામ કરી શક્તા નથી ત્યારે
 તેમને ચાલુક અને તેતરની સોટીઓથી નિર્બંધપણે ફટકાવી કાઢવામાં
 આવે છે; એટલે સુધી કે તેમના સરીરમાંથી ભોહી નીકળી ચામડી

રંગાઈ જાય તો પણ માર મારવાનું બંધ થતું નથી અને તેમને માટે નિયત કરેલ શિક્ષા પુરી થતાં સુધી માર નિયત મારવાનું બંધ થતું નથી. આ તો મજુરોની નિત્યની શિક્ષા છે. ઝોણું કામ કરવા માટે લગભગ દરેક મજુરને હંમેશાં માર પડે છે, આવી ભયંકર શિક્ષા કરવાનું કારણ એ છે કે ફરીથી કોઈ ઝોણું કામ કરે નહીં, આ ભયંકર શિક્ષાથી કોઈ મજુર માંદો પડે છે તે વખતે એ માલીકો એમની કાળજી રાખતા હશે એમ ધારવામાં આવતું હોય તો તે વીધે એટલું જ જાણવું બસ. યશ કે એવા માંદા મજુરોને દવાખાનામાં લઈ જવામાં આવે છે અને તેમાંના ઘણાઓ ત્યાં જ રાત્રી સુધી (મૃત્યુ પામે છે) થાય છે. મજુરોને રહેવાની જગ્યા પણ ચરદીવાળી હોવાથી તેમને વારંવાર તાવ આવે છે અને તેવે વખતે તેમને કવીનાઈન અને દુધવગરની સાબુઓખાની કાંજ સિવાય બીજું કંઈ આપવામાં આવતું નથી. તેમાંથી જો બાગ્ય હોય અને પુનઃ શુભા-મગીરી તથા શિક્ષા નશીબમાં સરજાયલી હોય તોજ તે સાંજે થઈ પાછો ધંધો વળગે છે, મંદવાડ, માર, ચરદી અને ખોરાકની જથ્થાની અગત્યજીને લીધે અશક્ત થએલ મજુરોને મંદવાડ દરમ્યાન પગાર મળતો નથી, જ્યારે પગાર મળે નહીં, કામ થાય નહીં, એટલે માર ખાઈને ખોરાક વિના તો તે અપવાસજ કરવાનો ? આવી કંગાલ સ્થિતિમાંથી મોત સિવાય કોઈ તેમને છોડાવનાર હોતું જ નથી, આવી શુભામગીરીમાંથી કોઈ મજુર નાસી જવાનો વિચાર કરે તો તેમ થઈ શકતું નથી. પ્રત્યેક મજુર પાસે પાંચ વરસનું એગ્રીમેન્ટ (ખત) લખાવી લીધેલું હોય છે અને તે દરમ્યાન જ્યાં નાશી જાય ત્યાંથી તેને બાંધીને પકડી લાવવામાં આવે છે અને તેને પાછો

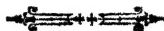
ધાંચીની ધાંણી કરતા ટ્રામના ઘોડા કરતાં કે મીલના મજૂરો કરતાં વિશેષ કષ્ટ ભરેલા કામમાં જોડવામાં આવે છે. દરેક મજૂરના ફોટા (છબીઓ) લીધેલો હોય છે તેથી તેને જાળખવામાં કે પકડી લાવવામાં મહેનત પડતી નથી. નાશી ગયેલ મજૂરને મજૂરોનો એજન્ટ સત્વર પકડી પાછો મોકલી આપે છે અને તે પછી તે બિચરાની દુર્દશાનું પુછવુંજ શું ? જગીયાવાળા મહાશયો પોતાના સામે શરીયાદ કરનારા પોતાના મજૂરોના પોતેજ જોડા હોય છે; કેમકે તેમને થડ કલાસં મેજસ્ટ્રેટનો પાવર સરકારે આપેલો હોય છે. તેઓ સત્તાની સીમા જાળગવામાં મનસ્વીપણે વર્તે છે. હીંદી મજૂરોની સ્વરૂપવાન સ્ત્રીઓને પણ કેટલીક વખત પોતાના પતિવ્રતની આહુતી આપવી પડે છે રાજ ખુશીથી તેમ નહીં દરે તો તેને મેમ કરવાની જરૂર પડે કોન્ટ્રેક્ટમાંથી તેઓ છુટી શકતીજ નથી ધણી અને ધણીયાતીની શરગતી હંમેશ માટેજ થાય છે. મુકાદ્દમો હંમેશાં હાજરી રાખે છે તેથી સ્ત્રીઓને આડે માર્ગે ચડવું પડે છે. ચાહના પીનારા શેડીઆઓ કહેશે કે આવી દુર્દશા ભોગવવી પડે ત્યારે ત્યાં જાય છે શું કરવા ? પરંતુ ખરી સ્થિતી એવી છે કે હિંદના કમગમત કુલી એજન્ટો (મજૂર મેજની આપનાર માણસો) તેમને પ્રથમ ૫૦-૫૦ રૂપીઆના પગારની લાલચ આપી ભુલ થાપ ખવરાવે છે, અને તે બીચારા ગરીબ માણસો આશાને લીધે જાય છે પણ પાછળથી ઉંડી ખાદીમાં પડ્યા જેવું થાય છે,

ભાઈઓ ? દયા છે ? હૃદય છે ? બુદ્ધિ છે ! વિચારશક્તિ છે ? શરમ છે! તમારી જે ચાહને માટે હીંદીમજૂરોને તમારા લાચાર અને દુઃખી ભાઈઓને મરણ્ય ચરણ ચતાં સુધી ગુલામગીરીની હાડમારી

ભોગવતી પડે છે, જે ચાહને માટે તેમને શરદીવાળી ગાંદી જમીનમાં હલકા ખોરાક ઉપર જીવન ગાળવું પડે છે. ચાહને માટે તમારા બાધઓને ચામડી ફાટી લોનીની ધારાઓ વરસતાં સુધી માર ખાવો પડે છે, પણ ચાહને માટે નિરાશ્રિત હિંદી બહેનોને પેતના પતિવ્રતની આહુતિ આપવી પડે છે અને પ્રાણુથી વહાલા પતિને હમેશને માટે બળાત્કારથી શરમતી આપવી પડે છે, તે બચકર રાક્ષસી ચાહને મોહોટાધથી મોટા ડોળની ખાતર સ્વદેશી ચીજ ગણીને તમારા પેટમાં રેડતાં હજીપણ તમને કમકમાટી આવતી નથી !! ” મારે ઘેર રોજ દશ વખત ચા ઉકળે. ” “ મને ચાહ વિના ચાએજ નહી, ચાહ વિના મને ચાલવું નથી. ” વગેરે શરમ ભરેલા વાક્યો, બોલતાં હજી પણ કાંઈ લાગણી ઉત્પન્ન થશે નહી ? શું તમે ચાહ પીઓ છો ? અમે તો કહીએ છીએ કે ચાહ નથી, પણ હિંદી મજુરોની ચામડી ફાટી જે લોહી નીકળે તે છે. શું ચાહના પ્યાલામાં તમે લોહી જેવો રંગ બેતા નથી ? અમે તો કહીએ છીએ કે તે ચાહ નથી પણ પતિવ્રતા સ્ત્રીઓનાં નષ્ટ થતા પતિવ્રતનાં અશ્રુ-ગિંદુઓ છે. શું તમને ચાહદાનીના ઢાંકણ ઉપર એ ગિંદુઓ દેખાતા નથી ? અમે તો કહીએ છીએ કે એ ચાહ નથી પણ નિદોષ માણસોની હાયવરાળ છે ! તમારા ચાહના ભરેલા પ્યાલામાંથી નીકળતી વરાળ તમને તે વાતનું ભાન કરાવતી નથી ? શું તમને ચાહ પીતી વખતે ગરીબ મજૂરોના પીક ઉપર પડતા ચાણુકના મારનું હજી પણ સ્મરણ નહી થાય ?

મારા દેશી બંધવો !! ચાહો આપણે પ્રતિજ્ઞા કરીએ કે ધર્મ-બ્રષ્ટ વિદેશી ખાંડની મોટી મા દેશીઓનું રક્ત, સતીના બાપ-બાળકોની ગાળ, ગરીબોની હાય-ચાહ અમે અમારી જીંદગીમાં કદી

પણ પીશું નહીં ! બીજાઓને પીતાં અટકાવી સ્વદેશસેવા અજવવા
ચત્નો કરીશું. હૃદય વિનાના ગરીબોને! ધાણું કાઢી સાઠના સવા
લાખ કરી અનેલા શેઠાઓની આગળ રડીને તેમને પગે પડીને,
કાલાવાલા કરીને, સમજાવીને, કરગરીને, તેમનાં હાથથી થતાં આ
પાપથી તેમને બચાવવા પ્રયત્ન કરીશું ઇશ્વર આવા કામમાં
સદાયબલુત થાઓ. "

જસમાધનનો

આયોગાધ્યક્ષ.

સારસાપરિલા.

બોહી વિકારથી થતાં દરદો જેવાં કે ખસ, દરાજ, મુળલી,
વિરફોટીક, સંધીવા, પ્રમેહ, ચાંદી, વિગેરે માટે સૌથી સરસ દવા
આ જસમાધનનો સારસાપરિલા છે. શરીર ઉપરની શીકાશ દૂર
કરવા માટે તેના જેવી બીજી દવા નથી. શક્તિની બીજી દવાઓ
આમાં પહેલાં બોહી સ્વચ્છ કરનારી દવા તરીકે આ જસમાધનનો
આયોગાધ્યક્ષ સારસાપરિલા જરૂર વાપરશે. કે તેથી વહેલી તકે દુરસ્તી
મેળવશે અને પૈસાની ખોટી બરબાદીથી બચશે. કિંમત રૂ. ૧૧
બી. પી. થી રૂ. ૧૧૧૧ = ૩ શીશીના રૂ. ૫) સરનામું.

આનંદપ્રિય દુ. ગોહીસ નડીઆદ. (ગુજરાત.)

